

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร ตำบลหนองแขวงโสภพระ อำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น

Extension Guidelines for Safety Vegetable Production of Farmer in
Nong Waeng Sok Phra Sub-district, Phon District, Khonkaen Provinceจิราภรณ์ หล้าดวงดี (Jiraporn Laduangdee)¹ จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong)²พลสรานญ์ สราญรมย์ (Ponsaran Saranrom)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ตำบลหนองแขวงโสภพระ อำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น (2) สภาพการผลิตผักของเกษตรกร (3) ปัญหาในการผลิตผักของเกษตรกร (4) ความต้องการและแนวทางส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สมาชิกของกลุ่มผู้ปลูกผัก ตำบลหนองแขวงโสภพระ อำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น ที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกับกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 273 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 163 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายโดยการจับสลาก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับผลการศึกษาพบว่า (1) เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 56.66 ปี รายได้รวมในการผลิตผักเฉลี่ย 8,095.58 บาทต่อปี มีพื้นที่ทำการผลิตผักเฉลี่ย 1.78 งาน (2) เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตให้ผู้บริโภคโดยตรงในท้องถิ่น ตัดสินใจผลิตผักปลอดภัยเพื่อสุขภาพอนามัย ส่วนใหญ่ปลูกผักตามปฏิทินที่กรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำ เกษตรกรมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ระดับน้อยที่สุดในด้านบันทึกข้อมูลและการตามสอบ (3) เกษตรกรมีปัญหาในระดับมากเรื่อง แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร (4) เกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัย ผ่านสื่อบุคคลจากส่วนราชการ แผ่นพับ คู่มือและอินเทอร์เน็ต โดยวิธีการฝึกปฏิบัติ สาธิต และบรรยาย เกษตรกรต้องการการให้บริการและการสนับสนุนระดับมากในเรื่องการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ดี การให้คำแนะนำต่อเนื่องอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม ดังนั้น แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกรคือ ส่งเสริมด้านความรู้ในเรื่องการผลิตผักปลอดภัยและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เน้นเรื่องการบันทึกข้อมูล ด้านปัจจัยการผลิต ด้านการตลาด โดยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการเยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ อบรมให้ความรู้เรื่องการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง วิธีการให้น้ำที่เหมาะสมพร้อมเอกสาร แผ่นพับ คู่มือ โดยใช้วิธีการฝึกปฏิบัติ สาธิต บรรยายให้ความรู้ รวมทั้งใช้สื่ออินเทอร์เน็ต มีการจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิต ใช้ปฏิทินการปลูกพืชช่วยในการวางแผนการผลิต

คำสำคัญ การผลิตผักปลอดภัย แนวทางการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดขอนแก่น

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช j.laduangdee@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ponsaran.sar@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) general information of farmers (2) vegetable production conditions of farmers (3) problems in vegetable production of farmers (4) needs and extension guidelines in safety vegetable production of farmers. The population was 273 members of vegetable growers group in Nong Waeng Sok Phra sub-district, Phon district, Khonkaen Province. The sample size of 163 people was determined by using Taro Yamane formula and random by simple random sampling method by using lotto. Data was collected by conducting interview and was analyzed by using statistics value such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, standard deviation, and ranking. The results of the study stated that (1) most of the farmers were female with the average age of 56.66 years. Their average total income from vegetable production was 8,095.58 Baht per year with the average area for vegetable production of 7.12 m². (2) Farmers produced the product directly to the local consumers. They decided to grow safety vegetable for good health and mostly follow production calendar that the agricultural extension department recommended. Farmers followed standard practices according to Good Agricultural Practice (GAP) at the lowest level would be in the aspect of data recording and following up. (3) Farmers faced with the problem at the high level in the water resource in agriculture. (4) Farmers needed to receive knowledge about safety vegetable production through personal media from government sector, brochure, manual, and internet by practice, demonstration, and lecture. Farmers needed to receive services and support at the high level in the aspect of supporting good seeds, continuous guidance, and training for additional knowledge. The extension guideline in safety vegetable production of farmers included knowledge extension in GAP. The focus would be on data recording. In regards to the production factor, marketing aspects by visitation from government agency officers so that they can give suggestions, training about seedling self-storage, appropriate watering with documents, brochure, manual by practice, demonstration, lecture, along with internet media, distribution resource finding, plant production calendar in assisting the production planning.

Keywords: Safety vegetable production, Agricultural extension guideline, Khonkaen Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก และเงื่อนไขทางการค้าต่าง ๆ ส่งผลต่อการค้าสินค้าเกษตรของไทยเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญของโลก โดยในปัจจุบันการค้าอาหารระหว่างประเทศ มีความต้องการสินค้าเกษตรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี(GAP) ขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับสินค้าอาหารปลอดภัย มีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นระบบการผลิตสินค้าที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งนอกจากการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก ตลาดสินค้าเกษตรภายในประเทศก็มีความต้องการสินค้าที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัย และได้มาตรฐานเพิ่มมากขึ้นเช่นกันโดยเฉพาะพืชผัก ซึ่งพืชผักเป็นพืชอาหารที่คนไทยนิยมนำมาใช้รับประทานกันมากเนื่องจากมีคุณค่าทางอาหารมีทั้งวิตามินและแร่ธาตุต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายสูง เป็นพืชที่มีอายุค่อนข้างสั้น ระยะเวลาการเก็บเกี่ยวเร็ว จึงสามารถปลูกหมุนเวียนได้หลายครั้งบนพื้นที่เดียวกัน กัลชญา เพชรล้ำ(2563) ได้กล่าวถึงการส่งออกผักผลไม้สดแช่เย็นแช่แข็งและแห้ง ในเดือนมกราคม-ธันวาคม 2562 พบว่าการส่งออกผักสด แช่เย็นแช่แข็ง และแห้ง มีปริมาณ 194,465 ตัน คิดเป็นมูลค่า 305.68 ล้านบาทหรือสหรัฐฯ ผักไทยที่ส่งออกต่างประเทศมากที่สุด (2563) ผักไทยที่ส่งออกต่างประเทศ ในปี 2562 เช่น หน่อไม้ฝรั่ง ส่งออก 157.1 ล้านบาท พริกสด ส่งออก 447.8 ล้านบาท และกระเทียมสด หรือแช่เย็น แช่แข็ง ส่งออก 303.1 ล้านบาท ปัจจุบันผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญและเริ่มหันมาใส่ใจดูแลสุขภาพกันมากขึ้น กระแสความต้องการบริโภคอาหารปลอดภัยยังเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผักปลอดภัยกำลังเป็นที่ต้องการ

ตำบลหนองแขงโสภณ อำเภอลพบุรี จังหวัดขอนแก่น เกษตรกรในพื้นที่มีอาชีพหลักคือการทำนา ซึ่งเป็นนาปี หลายปีที่ผ่านมาได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ ทำให้ได้ผลผลิตข้าวต่ำ เกษตรกรบางรายจึงหันมาปลูกผักบริโภคในครัวเรือนเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่าย และจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้เสริม กอปรกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขงโสภณ ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอลพบุรี ได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ลดการใช้สารเคมี เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกผักปลอดภัยกันมากขึ้น แต่เกษตรกรยังไม่นำไปปฏิบัติเท่าที่ควร

การศึกษานี้ จะทำให้ทราบสภาพการผลิตผักของเกษตรกร ทราบถึงปัญหาในการผลิตผักปลอดภัย รวมทั้งความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ปลูกผัก และแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร ตำบลหนองแขงโสภณ อำเภอลพบุรี จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้เกิดความปลอดภัยของเกษตรกรผู้ผลิต ผู้บริโภค รวมถึงการเพิ่มมูลค่าของสินค้า สินค้าเป็นที่ยอมรับ ได้รับการรับรองมาตรฐาน และมีปริมาณผักปลอดภัยเพียงพอต่อความต้องการของตลาด

วัตถุประสงค์

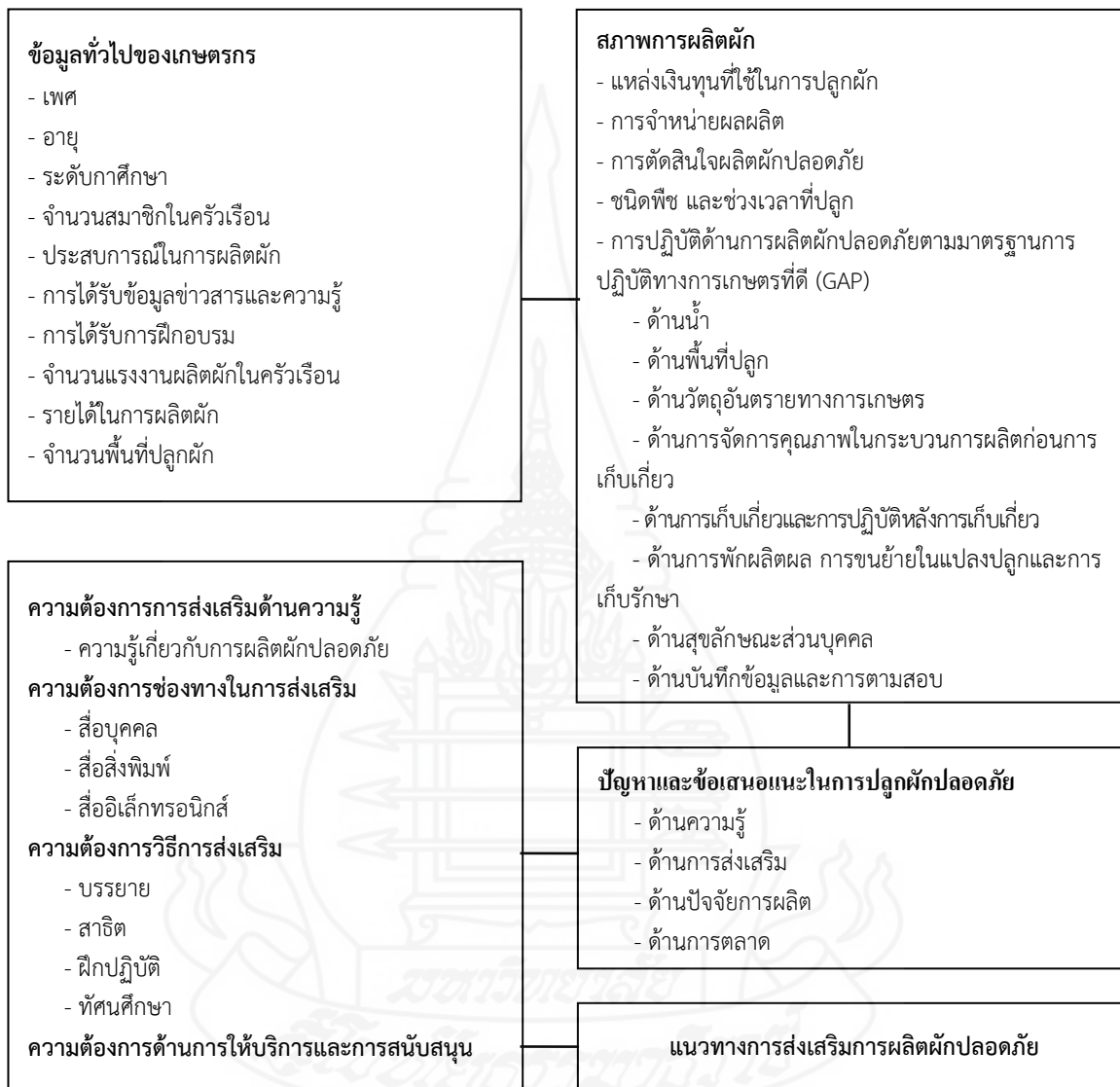
1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ตำบลหนองแขงโสภณ อำเภอลพบุรี จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตผักของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาปัญหาในการผลิตผักของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ สมาชิกของกลุ่มผู้ปลูกผัก ตำบลหนองแขวงโสภะอำเภอลพบุรี จังหวัดลพบุรี ที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกับกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 273 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาร์โร ยามาเน่ ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 163 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายโดยการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด ทดสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์กับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงในตอนต้นที่ 3 ปัญหาของเกษตรกรในการปลูกผักปลอดภัย เท่ากับ 0.884 ตอนต้นที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิต

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ปลอดภัยของเกษตรกร เท่ากับ 0.938 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรโดยตรง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ โดยกำหนดเกณฑ์จากน้ำหนักค่าเฉลี่ย เฉลี่ย $1.00 - 1.80 =$ น้อยที่สุด $1.81 - 2.60 =$ น้อย $2.61 - 3.40 =$ ปานกลาง $3.41 - 4.20 =$ มาก $4.21 - 5.00 =$ มากที่สุด และวิเคราะห์แนวทางส่งเสริม โดยการนำข้อมูลผลการวิจัยมาสังเคราะห์ตามกรอบแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 56.66 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.61 คน มีประสบการณ์ในการผลิตผักปลอดภัยเฉลี่ย 8.10 ปี ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้การผลิตผักปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรได้รับการฝึกอบรม เกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยเฉลี่ย 3.25 ครั้ง มีจำนวนแรงงานผลิตผักในครัวเรือนเฉลี่ย 2.04 คน รายได้รวมในการผลิตผัก ของเกษตรกรเฉลี่ย 8,095.58 บาท เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการผลิตผักในที่ดินของตนเอง เฉลี่ย 1.78 งาน

2. สภาพการผลิตผักของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเองในการปลูกผัก จำหน่ายผลผลิตให้ ผู้บริโภคโดยตรงในท้องถิ่น ตัดสินใจในการผลิตผักปลอดภัยเพราะสุขภาพอนามัย ชนิดพืชที่ปลูก โดยแบ่งประเภทตามส่วนที่ รับประทานได้ ดังนี้ ผักกินใบ เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกต้นหอม ผักชี แมงลัก คะน้า ผักผัสดำต้น เกษตรกรส่วนใหญ่ ปลูกตะไคร้ ผักกินผล เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพริก มะเขือ มะนาว ช่วงระยะเวลาการปลูกผักของเกษตรกร สามารถแบ่งได้ดังนี้

ผักที่ปลูกตลอดปี ได้แก่ กะเพรา แมงลัก มะนาว ตะไคร้ แตงกวา

ผักที่ปลูกมากในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงธันวาคม ได้แก่ กระเจี๊ยบเขียว

ผักที่ปลูกมากในช่วงเดือนกันยายน ถึงธันวาคม ได้แก่ บวบ

ผักที่ปลูกมากในช่วงเดือนตุลาคม ถึงกุมภาพันธ์ ได้แก่ พริก ต้นหอม กะหล่ำปลี

ผักที่ปลูกมากในช่วงเดือนตุลาคม ถึงมกราคม ได้แก่ มะเขือ ผักชี ผักบุ้ง

ผักที่ปลูกมากในช่วงเดือนตุลาคม ถึงธันวาคม ได้แก่ ฟักทอง ฟักเขียว มะเขือเทศ ถั่วฝักยาว

ผักที่ปลูกมากในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงกุมภาพันธ์ ได้แก่ ผักสลัด

ผักที่ปลูกมากในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงมกราคม ได้แก่ คะน้า กวางตุ้ง

การปฏิบัติด้านการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) พบว่าเกษตรกรปฏิบัติตามก ที่สุดในด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและการ เก็บรักษา ด้านพื้นที่ปลูก ด้านน้ำ ด้านวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล ด้านการเก็บเกี่ยวและการ ปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และปฏิบัติน้อยที่สุดในด้านบันทึกข้อมูลและการตามสอบ

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร

ด้านความรู้ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาระดับปานกลางในเรื่อง การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช การผลิต ปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ/สารไล่แมลง การป้องกันกำจัดโรคพืช การคัดเลือกพันธุ์ และการปรับปรุงบำรุงดิน ระดับน้อยในเรื่อง การควบคุมวัชพืช และการปลูก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ด้านการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับปัญหาน้อยในเรื่องขาดแคลนต้นแบบในการศึกษาดูงาน การส่งเสริมไม่ต่อเนื่อง ขาดสื่อในการส่งเสริมความรู้เรื่องการผลิตผักปลอดภัย ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง และเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษา

ด้านปัจจัยการผลิต พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในระดับมากในเรื่อง แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร ระดับปานกลางในเรื่อง ขาดแคลนเงินทุน และปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภาพราคาแพง และเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อยในเรื่อง ขาดเมล็ดพันธุ์ดี และปุ๋ยเคมี/สารเคมีราคาแพง

ด้านการตลาด พบว่าเกษตรกรส่วนมากมีปัญหาในระดับปานกลางในเรื่อง ราคาผลผลิตตกต่ำ และมีปัญหาในระดับน้อยในเรื่อง ไม่มีตลาดรองรับผลผลิต และคุณภาพของผลผลิต

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัย คือ ควรมีการอบรมให้ความรู้ในเรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช การผลิตปุ๋ยหมัก ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ดี แหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตร และควรมีแหล่งรับซื้อผลผลิตในพื้นที่

4. ความต้องการและแนวทางส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร

4.1 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร

1) ความรู้ที่เกษตรกรเคยได้รับ เกษตรกรส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้ในเรื่องการผลิตปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ/สารไล่แมลง การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูผัก วิธีการปลูก ปรับปรุงบำรุงดิน การจัดการปุ๋ย การป้องกันและกำจัดโรคพืช การเตรียมดิน การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และการตลาด/การบริหารจัดการกลุ่ม

2) ระดับความรู้ที่ต้องการ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยอยู่ในระดับมาก ในประเด็นการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูผัก การป้องกันและกำจัดโรคพืช การปรับปรุงบำรุงดิน การเตรียมดิน วิธีการปลูก การผลิตปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ/สารไล่แมลง การจัดการปุ๋ย การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การตลาด/การบริหารจัดการกลุ่ม

3) ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม เกษตรกรมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ สื่อบุคคลจากส่วนราชการ มีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมในระดับปานกลาง ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์เป็นแผ่นพับ คู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นอินเทอร์เน็ต มีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมในระดับน้อย ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์เป็นโปสเตอร์ สื่อบุคคลจากเอกชน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นโทรทัศน์ วิทยุ และวิดีโอ

4) ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ สาธิต บรรยาย และมีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับปานกลาง ได้แก่ การทัศนศึกษา

5) ระดับความต้องการการส่งเสริมด้านการให้บริการและการสนับสนุน เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านการให้บริการและการสนับสนุนในระดับมาก ได้แก่ การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ดี การเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำต่อเนื่อง การจัดฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม การจัดหาแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิตคุณภาพดีราคาถูก การจัดหาแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิต การประกันราคาผลผลิต การสนับสนุนการวางแผนด้านการผลิต การตลาด และการให้บริการเอกสารคำแนะนำ และเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านการให้บริการและการสนับสนุนในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดหาแหล่งสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

4.2 แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร

1. ส่งเสริมด้านความรู้

1.1 ส่งเสริมด้านความรู้ในเรื่องการผลิตผักปลอดภัย ในประเด็น การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูผัก การป้องกันและกำจัดโรคพืช การปรับปรุงบำรุงดิน การเตรียมดิน วิธีการปลูก การผลิตปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ/สารไล่แมลง การจัดการปุ๋ย การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การตลาด/การบริหารจัดการกลุ่ม โดยผ่านช่องทางในการส่งเสริมทั้งสื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการ ในการเยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ จัดอบรมให้ความรู้ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ คู่มือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต ที่มีข้อมูล ความรู้ด้าน GAP หรือการผลิตผักปลอดภัยที่เกษตรกรสามารถค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ และใช้วิธีการส่งเสริมด้วยการฝึกปฏิบัติ การสาธิต และการบรรยายให้ความรู้

1.2 ส่งเสริมด้านความรู้ในเรื่องการปฏิบัติด้านการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ทั้ง 8 ด้าน โดยเน้นเรื่องบันทึกข้อมูลและการตามสอบ โดยเจ้าหน้าที่บรรยายให้เกษตรกรทราบถึงความสำคัญของการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลง ในขั้นตอนสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตผล เช่น การใช้สารเคมี การใช้น้ำ การใช้ปุ๋ย สารปรับปรุงดิน ข้อมูลผู้รับซื้อ และปริมาณที่จำหน่ายผลิตผล และมีการเก็บรักษาสังเกตข้อมูลการปฏิบัติงานและเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 ปี พร้อมทั้งสาธิตวิธีการจดบันทึก และให้เกษตรกรได้ฝึกบันทึกข้อมูล ในด้านการเก็บเกี่ยว เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ ควรจัดอบรมด้วยการบรรยายให้ความรู้ และสาธิตวิธีการเก็บเกี่ยวเพื่อป้องกันการชำหรือเป็นรอยตำหนิจากการเก็บเกี่ยว และการปนเปื้อนสู่ผลิตผล เช่น ผักประเภทใบและดอก ควรทำการเก็บเกี่ยว โดยใช้มีดตัด ใบมีดต้องคม ไม่มีสนิม ผักประเภทผล ผลิตผลโดยให้มีขั้วติดมาด้วย เพราะจะช่วยรักษาความสดของผลผลิตได้ และมีการ ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ

2. การส่งเสริมด้านปัจจัยการผลิต

2.1 จัดหาแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิตคุณภาพดี ราคาถูก โดยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ ประสานงานกับหน่วยงานภาคีในการจัดหาแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิต คุณภาพดี ราคาถูก ให้แก่เกษตรกร

2.2 เมล็ดพันธุ์ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ ให้คำแนะนำ เรื่องการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง รวมทั้งใช้สื่ออินเทอร์เน็ตช่วยในการบรรยาย เพื่อให้เกษตรกรได้เห็นภาพวิธีการทำอย่างชัดเจน

2.3 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ ให้คำแนะนำเรื่องวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับชนิดพืชและความเหมาะสมของพื้นที่ปลูก รวมไปถึงการให้คำแนะนำเกษตรกรเรื่องการทำธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใต้ดินและช่วยรักษาความชุ่มชื้นในดิน

3. การส่งเสริมด้านการตลาด

3.1 แหล่งรับซื้อผลผลิต ควรมีการจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิตโดยการประสานงานกับภาคเอกชน ในการรับซื้อผลผลิตของเกษตรกร

3.2 วางแผนการผลิต เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการบรรยายให้ความรู้เรื่องความต้องการของตลาดในปัจจุบัน ให้คำแนะนำในการวางแผนการผลิตเพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด ใช้ปฏิทินการปลูกพืชเป็นแนวทางในการวางแผน และให้เกษตรกรฝึกวางแผน โดยเขียนแผนการผลิตในแปลงของตนเอง ว่าควรปลูกอะไร ช่วงเวลาไหน ปริมาณเท่าไร

3.3 เพิ่มช่องทางการตลาด เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการจัดอบรมหรือประสานงานกับสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตในขั้นต้น การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ สาธิตวิธีการทำน้ำสลัด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

สลัดโรล น้ำผักสมุนไพรเพื่อสุขภาพ การใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นมาทำบรรจุภัณฑ์ เช่น กาบกล้วย กาบไผ่ ใบตอง และให้เกษตรกร ได้ลงมือปฏิบัติจริง รวมถึงการใช้สื่อแผ่นพับ และอินเทอร์เน็ต ในการประชาสัมพันธ์สินค้าของเกษตรกรให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพแสดงแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกรผู้ผลิตผัก
ตำบลหนองแขวงโสภพระ อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น

จากภาพแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกรผู้ผลิตผัก ตำบลหนองแขวงโสภพระ อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ การส่งเสริมความรู้ การส่งเสริมปัจจัยการผลิต และการส่งเสริมการตลาด โดยผ่านช่องทางการส่งเสริมประเภทสื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการ สื่อสิ่งพิมพ์จากแผ่นพับ คู่มือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์จากอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการส่งเสริมคือ การฝึกปฏิบัติ การสาธิต และการบรรยาย เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย คือ สินค้าได้มาตรฐาน ผลผลิตตรงตามความต้องการของตลาด และการเพิ่มมูลค่าสินค้า

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร ตำบลหนองแขวงโสภพระ อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

อายุ เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 56.66 ปี สอดคล้องกับ อาริรัตน์ ศิริโชติ (2555, น.38) พบว่าเกษตรกรอายุเฉลี่ย 55.11 ปี และมุกดาร์ศม์ สุวรรณพันธ์ (2561) พบว่าเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 54.61 ปี ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเป็นวัยที่สามารถใช้แรงงานด้านการเกษตรได้

รายได้รวมในการผลิตผักของเกษตรกรเฉลี่ย 8,095.58 บาท แตกต่างกับ กนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.54) พบว่า เกษตรกรมีรายได้รวมเฉลี่ย 77,130.43 บาท กับนัทธ์หทัย ศิริวิริยะสมบุรณ์ (2555, น.43) พบว่าเกษตรกรมีรายได้จากการขายผักปลอดภัยจากสารพิษเฉลี่ย 82,340.43 บาท อาจเนื่องมาจากพื้นที่ทำการผลิตผักของเกษตรกรมีน้อย และเกษตรกรส่วนใหญ่ทำการผลิตผักเพื่อการบริโภค

พื้นที่ทำการผลิตผัก เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการผลิตผักในที่ดินของตนเอง เฉลี่ย 1.78 งาน สอดคล้องกับอาริรัตน์ ศิริโชติ (2555, น.42) พบว่าเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษเฉลี่ย 1.57 งาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่ทำการศึกษ อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน มีบริบทของพื้นที่ และความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน

2. สภาพการผลิตผักของเกษตรกร

การจำหน่ายผลผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรงในท้องถิ่น สอดคล้องกับนาวิรินทร์ แก้วดวง (2558, น.49) พบว่าเกษตรกรครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.0) จำหน่ายผลผลิตเองในท้องถิ่น ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะไม่มีตลาดรับซื้อที่แน่นอน และราคาผลผลิตผักปลอดภัยและผักทั่วไปไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

เหตุผลประกอบการตัดสินใจในการผลิตผักปลอดภัย พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ตัดสินใจในการผลิตผักปลอดภัย เพราะสุขภาพอนามัย ซึ่งแตกต่างกับกนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.61) พบว่าเกษตรกรทั้งหมดตัดสินใจในการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตผักปลอดภัยเพราะขายได้ราคาที่สูงกว่าท้องตลาดทั่วไป และมุกดาร์ศม์ สุวรรณพันธ์ (2561) พบว่าเกษตรกรร้อยละ 80.0 มีวัตถุประสงค์ของการผลิตผักเพื่อเป็นอาชีพเสริมรายได้

ชนิดพืชที่ปลูก โดยแบ่งประเภทตามส่วนที่รับประทานได้ ดังนี้ ผักกินใบ เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกต้นหอม ผักชีแมงลัก คื่นช่าย ผักผินลำต้น เกษตรกรส่วนใหญ่ ปลูกตะไคร้ ผักกิ้นผล เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพริก มะเขือ มะนาว ซึ่งชนิดพืชผักที่เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูก มักเป็นส่วนประกอบในการทำอาหารที่คนในภาคอีสานนิยมบริโภค

ช่วงระยะเวลาการปลูกผัก โดยสรุปแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกผักเป็นไปตามปฏิทินที่กรมส่งเสริมการเกษตร และ อรสา ดิสภาพร (2558) ได้แนะนำไว้

การปฏิบัติตามการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) พบว่าเกษตรกรร้อยละ 50.3 มีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ในระดับมากที่สุด โดยปฏิบัติมากที่สุดในด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและการเก็บรักษา ด้านพื้นที่ปลูก ด้านน้ำ ด้านวัตถุดิบทางการเกษตร ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และปฏิบัติน้อยที่สุดในด้านบันทึกข้อมูลและการตามสอบ สอดคล้องกับ กนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.92) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 38.9 ปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรบางส่วนยังไม่สามารถปฏิบัติตาม ข้อกำหนดที่ 8 บันทึกข้อมูลและการตามสอบ เนื่องจากการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติภายในแปลงยังไม่ครบถ้วน และนาวิรินทร์ แก้วดวง (2558, น.61 - 62) พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.89) มีการปฏิบัติตามการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมากที่สุด แต่มีประเด็นด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ที่มีเกษตรกรถึงร้อยละ 45.00 ที่ไม่ปฏิบัติ ที่เป็นเช่นนี้อาจ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

เนื่องมาจากการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติในแปลงยังเป็นเรื่องที่ยาก เกษตรกรยังไม่เข้าใจ และยังไม่เห็นความสำคัญของการบันทึกข้อมูล

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร

โดยภาพรวมแล้วประเด็นที่เกษตรกรมีปัญหาในระดับมากคือ แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร ปัญหาระดับปานกลางคือ ขาดแคลนเงินทุน ขาดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ขาดความรู้เรื่องการผลิตปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ/สารไล่แมลง ขาดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดโรคพืช ขาดความรู้เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ ราคาผลผลิตตกต่ำ ปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภาพ ราคาแพง และ ขาดความรู้เรื่องการปรับปรุงบำรุงดิน สอดคล้องกับกนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น. 92) พบว่าปัญหาในการผลิตผักปลอดภัย ที่พบในระดับมากที่สุด คือในเรื่องการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช และปุ๋ยเคมี/สารเคมีราคาแพง ในระดับมากในเรื่องการป้องกันกำจัดโรคพืช แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร สอดคล้องกับ นิตญา ฤงพุดชา (2561) พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในระดับมาก 4 ประเด็น คือปัญหาขาดแคลนน้ำในการปลูกผัก ปัญหาการฝึกอบรมให้ความรู้เกษตรกร ปัญหาการจดบันทึกข้อมูลและปัญหาการทบทวนการปฏิบัติงานด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมหรือทบทวนบันทึกข้อมูลปีละ 1 ครั้ง อาจเนื่องมาจากน้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการทำการเกษตร ประเด็นปัญหาส่วนใหญ่ที่พบจึงเกี่ยวกับการขาดแคลนน้ำ และน้ำที่เกษตรกรใช้ในการทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นน้ำฝน ที่มีปริมาณไม่เพียงพอต่อการปลูก ซึ่งก็ตรงกับข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนในเรื่องของการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร เช่น การขุดเจาะบ่อบาดาล การขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อกักเก็บน้ำ

4. ความต้องการและแนวทางส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร

4.1 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร

1) เกษตรกรส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้ในเรื่องการผลิตปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ/ สารไล่แมลง การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูผัก วิธีการปลูก ปรับปรุงบำรุงดิน การจัดการปุ๋ย การป้องกันและกำจัดโรคพืช การเตรียมดิน การเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และการตลาด/การบริหารจัดการกลุ่ม จะเห็นได้จากเกษตรกรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยเฉลี่ย 3.25 ครั้ง แต่เกษตรกรก็ยังมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยอยู่ในระดับมาก ในประเด็นการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูผัก การป้องกันและกำจัดโรคพืช การปรับปรุงบำรุงดิน การเตรียมดิน วิธีการปลูก การผลิตปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ/สารไล่แมลง การจัดการปุ๋ย การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การตลาด/การบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ กนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.89 - 90) พบว่าเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านความรู้ในเรื่องการป้องกันและกำจัดโรคพืช และการป้องกันกำจัดศัตรูผัก และการจัดการปุ๋ย

2) เกษตรกรมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมประเภทสื่อบุคคลจากส่วนราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ทางแผ่นพับ คู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทางอินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับ กนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.89 - 90) พบว่าเกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมผ่าน สื่อบุคคลทางบุคคลราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ทางแผ่นพับและคู่มือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทางอินเทอร์เน็ต

3) เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม โดยการฝึกปฏิบัติ การสาธิต และการบรรยาย สอดคล้องกับ มุกดาธศรี สุวรรณพันธ์ (2561) พบว่าเกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมระดับมากคือ การฝึกปฏิบัติ และสอดคล้องกับ นิตญา ฤงพุดชา (2561) พบว่าเกษตรกรส่วนมากต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ในวิธีบรรยาย และสาธิต ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมโดยใช้สื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการ ในการเยี่ยมชม ให้คำแนะนำ จัดอบรมให้ความรู้ นำสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นพับ คู่มือ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ไปให้เกษตรกรศึกษาเพิ่มเติม รวมถึงแนะนำช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านอินเทอร์เน็ต และใช้วิธีการส่งเสริมด้วยการฝึกปฏิบัติ การสาธิต และการบรรยาย เพื่อให้เกษตรกรได้มีการทดลองทำ สาธิตให้มองเห็นภาพขณะบรรยายทำให้เกษตรกรเข้าใจได้มากขึ้น

4) ด้านการให้บริการและการสนับสนุนที่เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก ได้แก่ การสนับสนุน เมล็ดพันธุ์ดี การเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำต่อเนื่อง การจัดฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม การจัดหาแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิตคุณภาพดีราคาถูก การจัดหาแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิต การประกันราคาผลผลิต การสนับสนุนการวางแผนด้านการผลิต การตลาด และการให้บริการเอกสารคำแนะนำ สอดคล้องกับ กนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.89 - 90) พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุดในเรื่องการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ดี การจัดหาแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิตคุณภาพดีราคาถูก และการประกันราคาผลผลิต ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาขาดแคลนเงินทุน ปัญหาด้านความรู้ ราคาผลผลิตต่ำปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภาพราคาแพง จึงมีความต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือให้การสนับสนุนในการจัดหาแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิตคุณภาพดีราคาถูก รวมถึงการให้เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง และมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม

4.2 แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่าแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร คือการส่งเสริมด้านความรู้ในเรื่องการผลิตผักปลอดภัยและเรื่องการปฏิบัติด้านการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ซึ่งเน้นเรื่องการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ โดยใช้สื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการ เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ อบรมให้ความรู้เพิ่มเติม พร้อมเอกสารคำแนะนำ เช่น แผ่นพับ คู่มือ และใช้วิธีการส่งเสริมด้วยการบรรยายให้ความรู้ การสาธิต และการฝึกปฏิบัติ รวมถึงการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต ที่มีข้อมูล ความรู้ด้าน GAP หรือการผลิตผักปลอดภัย ที่เกษตรกรสามารถค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานเกษตรจังหวัด ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานภาคี ในการขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ การขุดลอกห้วย หนอง การขุดสระขนาดเล็ก และการขุดเจาะบ่อบาดาล เนื่องจากเกษตรกรมีความต้องการการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และประสบปัญหาเรื่อง การขาดแคลนน้ำ เนื่องจากน้ำที่ใช้ในการปลูกพืชผักส่วนใหญ่เป็นน้ำฝน ซึ่งมีปริมาณไม่เพียงพอต่อการปลูก

สำนักงานเกษตรอำเภอ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมแก่เกษตรกร เกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัย และการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) มีการประสานงานกับภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมเกษตรกรผลิตผักปลอดภัย รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงประโยชน์ของผักแต่ละชนิด โดยการจัดทำแผ่นพับแสดงสรรพคุณ คุณค่าทางโภชนาการ เพื่อให้มีการบริโภคผักที่หลากหลายมากขึ้น

องค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการจัดทำแผนงานโครงการเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยแก่เกษตรกร และจัดทำแหล่งเรียนรู้การผลิตผักปลอดภัย เพื่อให้เกษตรกรได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

1.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ มีการบรรยายเนื้อหาที่เข้าใจง่าย น่าสนใจ มีความเป็นกันเอง สร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน ใช้วิธีการเล่าเรื่อง สาดิตเป็นลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน ฝึกให้เกษตรกรลงมือปฏิบัติจริง และมีการติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำอยู่เสมอ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางในการส่งเสริมประเภทสื่อบุคคลจากส่วนราชการ และต้องการวิธีการส่งเสริม โดยการฝึกปฏิบัติ การสาธิต และการบรรยาย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

1.3 เกษตรกร

เกษตรกร ควรมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง เพื่อร่วมกันผลิต ร่วมกันจำหน่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเกษตรกรต้องมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม มีการศึกษาดูงานแปลงเกษตรกรต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตผักเพื่อสุขภาพ มีการจำหน่ายผลผลิตแค่ในท้องถิ่น แบบต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างขาย การรวมกลุ่มจะทำให้เกษตรกรมีอำนาจในการต่อรองราคามากขึ้น

1.4 สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม

สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม ควรมีการจัดทำให้มีเนื้อหาที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย ตรงประเด็น และมีการแนะนำรายการที่นำเสนอเรื่องการผลิตผักปลอดภัย เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าเกษตรกรผู้ผลิตผัก ยังเป็นการผลิตแบบต่างคนต่างทำ ในการทำการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาในเรื่องแนวทางการส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร

2.2 ควรทำการศึกษา การยอมรับการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชหลากหลาย เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตพืชให้กับเกษตรกรในพื้นที่ และเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกรต่อไป

2.3 ควรทำการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับของเกษตรกรในการผลิตพืชผักตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เพื่อให้การดำเนินการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัย ประสบผลสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กนกกาญจน์ สว่างเมฆ. (2560). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลงใหญ่ ของเกษตรกรตำบลพันเสา

อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

กรมส่งเสริมการเกษตร.(2561). ปฏิทินการปลูกพืชผักบางชนิด. สืบค้นจาก

http://www.servicelink.doae.go.th/webpage/book%20PDF/vegetable/time_veg.pdf

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน. สืบค้นจาก <https://smce.doae.go.th/>.

กัลชญา เพชรล้ำ. (2563). สีนค้ำผัก ผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้ง. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2552, จาก

https://www.ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_view.php?filename=contents_attach/583071/583071.pdf&title=583071&cate=751&d=0

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

- นิตยา ฤงพุดชา.(2561). การส่งเสริมการปลูกพริกปลอดภัยตามแนวมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกร ในพื้นที่ จังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- นัทธ์หทัย ศิริวิริยะสมบุรณ์. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร ในอำเภอ บางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง, กรุงเทพมหานคร.
- นาวินทร์ แก้วดวง. (2558). การผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ผักไทยที่ส่งออกต่างประเทศมากที่สุด. (2563). สืบค้นจาก <https://www.fsepmichigan.org/ผักไทยที่ส่งออก/>
- มุกดาร์ศรี สุวรรณพันธ์.(2561). แนวทางส่งเสริมการผลิตพืชผักของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลปะหลาด อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- อรสา ดิสภาพร(2558). ปฏิทินการผลิตสินค้าเกษตร. กรุงเทพมหานคร : สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริม การเกษตร.
- อารีรัตน์ ศิริโชติ. (2555). การใช้เทคโนโลยีการผักปลอดภัยจากสารพิษของอำเภอชนบทจังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

